

Nội dung

1. Cơ sở lý luận cho chi tiêu kinh tế - xã hội
2. Kinh nghiệm quốc tế
3. Tiêu chuẩn EITI 2016
4. Khung pháp lý ở Việt Nam

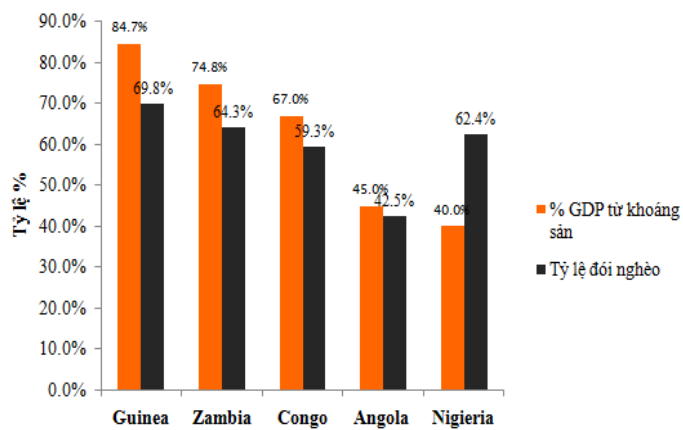
1. Cơ sở lý luận cho chi tiêu kinh tế - xã hội

Page 3

1. Cơ sở lý luận cho chi tiêu kinh tế - xã hội

Mối liên hệ giữa khai thác khoáng sản và nghèo đói

Tỷ lệ đói nghèo ở các quốc gia phụ thuộc tài nguyên (2005)

Page 4

1. Cơ sở lý luận cho chi tiêu kinh tế - xã hội

Mối liên hệ giữa khai thác khoáng sản và nghèo đói

- Phụ thuộc tài nguyên
- Thách thức trong quản lý nguồn thu từ khai khoáng
- Bất ổn về tỷ giá và “căn bệnh Hà Lan”
- Tham nhũng và quản trị kém

Page 5

OXFAM

1. Cơ sở lý luận cho chi tiêu kinh tế - xã hội

Mối liên hệ giữa khai thác khoáng sản và nghèo đói ở cấp địa phương

- Chiếm dụng đất: Thường yêu cầu diện tích đất lớn trong khi chính sách đền bù đất có nhiều bất cập, gây ảnh hưởng đến sinh kế cộng đồng và các xung đột liên quan.
- Tác động môi trường: Gây ảnh hưởng đến các nguồn tài nguyên khác như đất, nước, rừng ... vốn là nguồn sống của cộng đồng.
- Tác động với cơ sở hạ tầng: Gây áp lực đối với hệ thống cơ sở hạ tầng ở địa phương do hoạt động vận chuyển quặng.
- Việc làm: Cộng đồng địa phương ít có cơ hội việc làm trong mỏ do những hạn chế về kỹ năng.
- Rủi ro xung đột giữa doanh nghiệp, chính quyền và cộng đồng do tranh chấp đất đai, tài nguyên, môi trường và khác biệt văn hóa.

Page 6

OXFAM

1. Cơ sở lý luận cho chỉ tiêu kinh tế - xã hội

Khai thác khoáng sản ở Việt Nam qua một số con số

- Chiếm dung diện tích đất: Hoạt động khai khoáng trên cả nước chiếm 41.000 ha (năm 2005). Ở Thái Nguyên, diện tích đất khai khoáng 3.191 ha, chiếm 1% diện tích đất tự nhiên của tỉnh (năm 2012). Ở Quảng Ninh, riêng các mỏ than lộ thiên đang hoạt động chiếm dụng 5.700 ha.
- Phát sinh chất thải: Hàng năm khai thác than ở Quảng Ninh phát sinh 4.6 tỷ m³ đất đá thải, khai thác Apatit tại Lào Cai phát sinh 3 triệu m³ đất đá thải, khai thác bauxit ở riêng Tân Rai phát sinh 11 triệu m³ bùn đỏ.
- Cơ hội việc làm: Theo thống kê 2014, số lao động ngành mỏ là 253.200, chỉ chiếm 0.48% tổng số lao động của cả nước.

2. Kinh nghiệm quốc tế

2. Kinh nghiệm quốc tế

1. Chính sách phân bổ nguồn thu (revenue sharing): Chính sách phân bổ cụ thể nguồn thu từ khai khoáng cho các vùng hoặc cho mục đích sử dụng khác nhau.
2. Chính sách về hàm lượng nội địa (local content): Nhằm đảm bảo một số lượng nhất định hàng hóa và dịch vụ trong các công đoạn của chuỗi giá trị công nghiệp khai khoáng được cung cấp bởi địa phương.

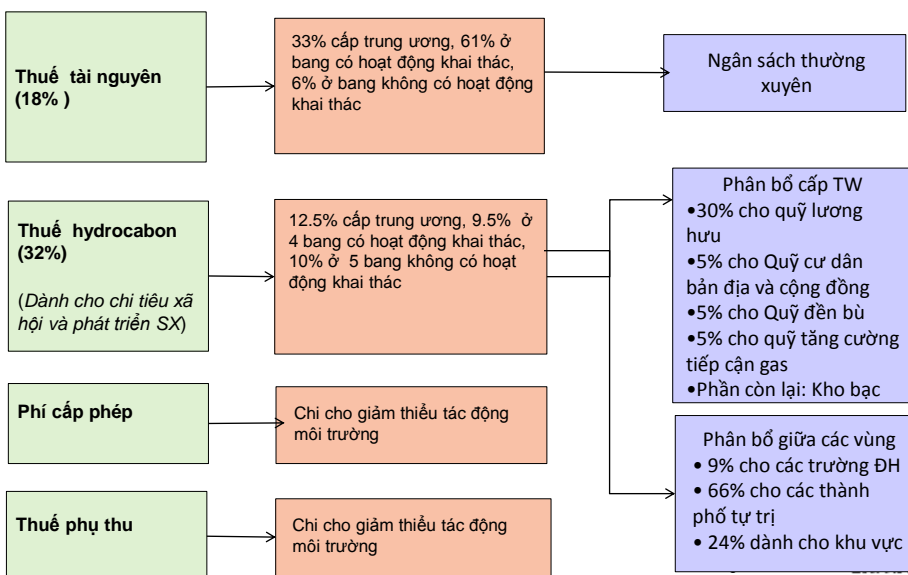

Page 9

OXFAM

2. Kinh nghiệm quốc tế

Ví dụ về chính sách phân bổ nguồn thu ở Bolivia

2. Kinh nghiệm quốc tế

Ví dụ về chính sách hàm lượng nội địa ở Indonesia

- Tăng cường và sử dụng nguồn lực địa phương (ưu tiên sử dụng lao động địa phương, tổ chức các khóa đào tạo cho địa phương, hỗ trợ và ưu tiên sử dụng dịch vụ và hàng hóa từ các cơ sở kinh doanh địa phương).
- Tăng cường trao đổi thông tin với các bên liên quan ở địa phương (cung cấp thông tin liên quan đối với từng giai đoạn vận hành dự án, các thông tin về cơ hội việc làm và cơ hội kinh doanh ...)
- Xây dựng các công trình phụ trợ cho địa phương

3. Khung chính sách Việt Nam

3. Khung chính sách Việt Nam

Điều 5, Luật Khoáng sản 2010

1. Địa phương:

- Được Nhà nước điều tiết khoản thu từ hoạt động khai thác khoáng sản để hỗ trợ phát triển kinh tế - xã hội theo quy định của pháp luật về ngân sách nhà nước.
- Được tổ chức, cá nhân khai thác khoáng sản hỗ trợ chi phí đầu tư nâng cấp, duy tu, xây dựng hạ tầng kỹ thuật sử dụng trong khai thác khoáng sản và xây dựng công trình phúc lợi cho địa phương nơi có khoáng sản được khai thác theo quy định của pháp luật.
- Được sử dụng hạ tầng kỹ thuật kết hợp với hoạt động khai thác, bảo vệ, phục hồi môi trường theo dự án đầu tư khai thác khoáng sản; được sửa chữa, duy tu, xây dựng mới hoặc bồi thường hạ tầng kỹ thuật, công trình, tài sản khác thì tùy theo mức độ thiệt hại do hoạt động khai thác khoáng sản gây ra theo quy định của pháp luật.

2. Người dân:

- Được ưu tiên tuyển dụng vào khai thác khoáng sản và các dịch vụ có liên quan;
- Được bồi thường, hỗ trợ, tái định cư khi đất đang sử dụng bị thu hồi để thực hiện dự án khai thác khoáng sản;
- Được bồi thường đối với công trình, tài sản bị thiệt hại do hoạt động khai thác khoáng sản gây ra.
- Được bảo đảm việc chuyển đổi nghề nghiệp khi có đất bị thu hồi để khai thác khoáng sản;
- Được sử dụng hạ tầng kỹ thuật kết hợp với hoạt động khai thác, bảo vệ, phục hồi môi trường theo dự án đầu tư khai thác khoáng sản;

Page 13

3. Khung chính sách Việt Nam

Điều 5, Nghị định 12/2016/NĐ-CP về Phí BVMT trong KTKS

1. Phí bảo vệ môi trường đối với khai thác khoáng sản, không kể dầu thô và khí thiên nhiên, khí than là khoản thu ngân sách địa phương hưởng 100% để hỗ trợ cho công tác bảo vệ và đầu tư cho môi trường tại địa phương nơi có hoạt động khai thác khoáng sản theo Luật Bảo vệ môi trường và Luật Ngân sách nhà nước, theo các nội dung cụ thể sau đây:
 - a) Phòng ngừa và hạn chế các tác động xấu đối với môi trường tại địa phương nơi có hoạt động khai thác khoáng sản;
 - b) Khắc phục suy thoái, ô nhiễm môi trường do hoạt động khai thác khoáng sản gây ra;
 - c) Giữ gìn vệ sinh, bảo vệ và tái tạo cảnh quan môi trường tại địa phương nơi có hoạt động khai thác khoáng sản.
2. Phí bảo vệ môi trường đối với dầu thô và khí thiên nhiên, khí than là khoản thu ngân sách trung ương hưởng 100% để hỗ trợ cho công tác bảo vệ và đầu tư cho môi trường theo quy định của Luật Bảo vệ môi trường và Luật Ngân sách nhà nước.
3. Ủy ban nhân dân cấp tỉnh trình Hội đồng nhân dân cùng cấp bố trí sử dụng nguồn phí bảo vệ môi trường thu được cho công tác bảo vệ môi trường tại nơi có hoạt động khai thác khoáng sản.
4. Hằng năm, cơ quan thu phí bảo vệ môi trường có trách nhiệm công khai số phí bảo vệ môi trường do các doanh nghiệp đã nộp.

Page 14

3. Khung chính sách Việt Nam

Nghị định 158/2016/NĐ-CP hướng dẫn Luật Khoáng sản 2010

Điều 15. Quyền lợi địa phương nơi có khoáng sản được khai thác

1. Căn cứ thực tế nguồn thu hàng năm từ hoạt động khai thác khoáng sản, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh trình Hội đồng nhân dân cùng cấp thông qua dự toán chi ngân sách hỗ trợ để nâng cấp, cải tạo các hạng mục công trình cho địa phương nơi có khoáng sản được khai thác quy định tại khoản 2 Điều này.

2. Các hạng mục công trình được hỗ trợ để nâng cấp, cải tạo phải đáp ứng các điều kiện và tiêu chí sau đây:

- a) Là đường giao thông cấp huyện, xã bị ảnh hưởng trực tiếp do vận chuyển đất đá thải, khoáng sản đã khai thác;
- b) Là các công trình phúc lợi nằm trên địa bàn huyện, xã nơi có khoáng sản được khai thác gồm: Trường học, cơ sở khám chữa bệnh, nhà văn hóa, hệ thống cung cấp nước sạch; công trình xử lý môi trường.

Điều 16. Quyền lợi của người dân nơi có khoáng sản được khai thác

1. Việc hỗ trợ địa phương và người dân nơi có khoáng sản được khai thác theo quy định tại khoản 2 Điều 5 Luật khoáng sản do tổ chức, cá nhân khai thác trực tiếp thực hiện.

2. Tổ chức, cá nhân khai thác khoáng sản thông báo nội dung, khối lượng; kế hoạch, chương trình thực hiện các công việc, các hạng mục công trình hỗ trợ đến Ủy ban nhân dân cấp xã; thông báo công khai đến tổ dân phố/thôn/bản để người dân nơi có khoáng sản cử đại diện tham gia giám sát quá trình thực hiện.

3. Chi phí hỗ trợ địa phương và người dân nơi có khoáng sản được khai thác của tổ chức, cá nhân khai thác khoáng sản được hạch toán vào chi phí sản xuất.

Page 15

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Page 16

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Thực trạng phân bổ và đầu tư nguồn thu phí BVMT ở cấp xã

- 6 xã cho biết hàng năm có nhận được khoản thu từ KTKS nhưng không rõ có phải Phí BVMT hay không; 12 xã cho biết không nhận được phân bổ nguồn thu từ KTKS; 12 xã không biết có được phân bổ hay không.
- 21 xã cho biết chưa từng được đầu tư các công trình hay dự án cải tạo môi trường.
- 9 xã được đầu tư công trình nước sạch, tuy nhiên các công trình này thuộc chương trình 135 (Chương trình phát triển KTXH các xã đặc biệt khó khăn) hoặc 925 (Chương trình đường giao thông nông thôn, nước sạch và vệ sinh môi trường)

LMKS - Kết quả phỏng vấn 30 xã có hoạt động khai thác mỏ (2009 - 2012)

Page 17

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Câu chuyện ở xã Tân Pheo, huyện Đà Bắc, tỉnh Hòa Bình

- Tân Pheo là một xã vùng cao, trong đó dân số có 70% người Tày, 20% người Dao, 10 % người Mường và Kinh. Tỷ lệ hộ nghèo là 33.56% (2009) .
- 3 mỏ sắt đã được phát hiện ở Tân Pheo. Trong đó, công ty TNHH Đức Thái đã khai thác trên diện tích 7 ha.
- Khai thác mỏ đã làm 40 hộ dân mất đất vào năm 2006. Với mức giá đền bù rất thấp (1000 – 2000 đ/m²), các hộ dân gặp rất nhiều khó khăn trong việc chuyển đổi sinh kế.
- Hoạt động khai thác khoáng sản gây bồi lấp suối Phồn, là kênh thoát lũ và cũng là nguồn cung cấp nước sạch và thủy sản chính trong xã
- Năm 2006, xã được phân bổ 100 triệu từ khai thác khoáng sản, tuy nhiên từ năm 2007 xã không được phân bổ.

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Câu chuyện ở xã Giáp Lai, huyện Sơn Thủy, tỉnh Phú Thọ

- 3 doanh nghiệp khai thác khoáng sản tại địa bàn. Trong đó, mỏ pyrit Giáp Lai đã đóng cửa năm 1991.
- Tỷ lệ ung thư và chết do ung thư cao: năm 2011, 21/35 người chết do ung thư (nguyên nhân chưa được kết luận)
- Năm 2012, xã được phân bổ 1.4 tỷ đồng, trong đó tiền từ Phí BVMT là 450 triệu đồng. Toàn bộ số tiền này được sử dụng để chi trả lương cán bộ.
- Các hộ dân trong xã chưa được đầu tư các công trình nước sạch và vệ sinh môi trường

Khảo sát LMKS, 2014

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Câu chuyện ở xã Thượng Cừu, huyện Thanh Sơn, tỉnh Phú Thọ

- Thượng Cừu là một xã khó khăn thuộc chương trình 135 của Chính phủ
- 3 công ty khai thác khoáng sản trên địa bàn xã
- Hệ thống giao thông bị ảnh hưởng do vận chuyển KS và nguồn nước suối bị cạn kiệt do bùn tuyền khoáng.
- Xã được đầu tư 4 công trình nước sạch (chương trình 135), tuy nhiên các công trình này không sử dụng được do nguồn nước từ suối bị ô nhiễm và cạn kiệt do KTKS
- Năm 2011, UBND xã được phân bổ 1.4 tỷ đồng, dùng để chi thường xuyên
- Xã không có thông tin về nguồn thu từ khoáng sản

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Câu chuyện ở Lào Cai

Với tổng số 175,7 tỷ thu Phí BVMT năm 2013

4. Thực tiễn thực thi chính sách

Các hệ lụy về xung đột xã hội

Xung đột ở Hòa Bình

Xung đột ở Quảng Trị

Xung đột ở Ninh Thuận

Xung đột ở Bình Thuận

Page 22

OXFAM

5. Tiêu chuẩn EITI 2016 về chi tiêu kinh tế - xã hội

Page 23

5. Tiêu chuẩn EITI 2016 về chi tiêu kinh tế - xã hội

Tổng quan: EITI yêu cầu công bố thông tin liên quan tới các chi phí xã hội và ảnh hưởng của ngành công nghiệp khai thác lên nền kinh tế, giúp các bên liên quan đánh giá xem lĩnh vực khai thác có đang mang lại các kết quả và tác động về kinh tế và xã hội như mong đợi hay không. Các Yêu cầu EITI liên quan tới chi phí kinh tế và xã hội bao gồm:

- (6.1)** Các chi phí xã hội do doanh nghiệp chi trả;
- (6.2)** Các chi phí mang tính ngân sách của DNNN;
- (6.3)** Tổng quan về đóng góp của lĩnh vực khai thác tới nền kinh tế.

Page 24

5. Tiêu chuẩn EITI 2016 về chi tiêu kinh tế - xã hội

6.1 Các chi phí xã hội do doanh nghiệp chi trả.

- 1) Trong trường hợp các chi phí xã hội đáng kể do doanh nghiệp chi trả được quy định bởi luật hoặc hợp đồng với chính phủ quản lý đầu tư khai thác, các quốc gia thực thi EITI phải công bố và, nếu được, đối chiếu các giao dịch này. Trong trường hợp các lợi ích được cung cấp dưới dạng hiện vật, yêu cầu các quốc gia thực thi EITI phải công khai bản chất và giá trị ước tính của giao dịch bằng hiện vật đó. Trường hợp bên thụ hưởng của chi phí xã hội bắt buộc đó là một bên thứ ba, tức là không phải là một cơ quan chính phủ, yêu cầu công bố tên và chức năng của bên thụ hưởng. Trong trường hợp không thể đối chiếu được, các quốc gia cần công bố các kê khai đơn phương của doanh nghiệp và/hoặc chính phủ về các giao dịch này.
- 2) Trong trường hợp Hội đồng các bên liên quan công nhận rằng các chi phí xã hội và các giao dịch tự phát là đáng kể, Hội đồng các bên liên quan được khuyến khích xây dựng quy trình báo cáo đạt đến mức độ minh bạch tương ứng với việc công bố các dòng chi và thu khác của các cơ quan chính phủ. Nếu không thể đối chiếu các giao dịch quan trọng, ví dụ các khoản chi của doanh nghiệp bằng hiện vật hoặc cho một bên thứ ba không thuộc chính phủ, Hội đồng các bên liên quan có thể cân nhắc cách tiếp cận chấp nhận các thông tin do doanh nghiệp và/hoặc chính phủ đơn phương công bố

5. Tiêu chuẩn EITI 2016 về chi tiêu kinh tế - xã hội

6.2 Các chi phí mang tính ngân sách.

Trong trường hợp sự tham gia của nhà nước trong ngành công nghiệp khai thác tạo ra các khoản thu đáng kể, các quốc gia thực thi EITI phải công bố các kê khai của (các) DNNN về các chi phí mang tính ngân sách của họ. Các chi phí mang tính ngân sách bao gồm các khoản chi mà qua đó (các) DNNN chi trả chi phí xã hội công ích như chi trả cho các dịch vụ xã hội, cơ sở hạ tầng công, trợ giá nhiên liệu và trả lãi nợ quốc gia, v.v. bên ngoài quy trình ngân sách quốc gia. Hội đồng các bên liên quan được yêu cầu xây dựng một quy trình báo cáo với quan điểm đạt đến mức độ minh bạch tương ứng với việc công bố các dòng chi và thu khác và cần tính đến các công ty con và liên doanh của DNNN.

5. Tiêu chuẩn EITI 2016 về chi tiêu kinh tế - xã hội

6.2 Các chi phí mang tính ngân sách.

Các quốc gia thực thi EITI phải công bố, nếu khả thi, thông tin về đóng góp của ngành công nghiệp khai thác cho nền kinh tế trong năm tài chính của Báo cáo EITI. Yêu cầu thông tin bao gồm:

- a) Quy mô của ngành công nghiệp khai thác theo giá trị tuyệt đối và theo tỷ lệ phần trăm GDP cũng như ước tính của hoạt động ở khu vực phi chính thức, bao gồm nhưng không giới hạn trong khai thác thủ công và quy mô nhỏ.
- b) Tổng thu chính phủ từ ngành công nghiệp khai thác (bao gồm các khoản thuế, thuế tài nguyên, hoa hồng, phí và các khoản nộp khác) theo giá trị tuyệt đối và theo tỷ lệ phần trăm của tổng thu chính phủ.
- c) Xuất khẩu từ ngành công nghiệp khai thác theo giá trị tuyệt đối và theo tỷ lệ phần trăm trên tổng lượng xuất khẩu.
- d) Việc làm trong ngành công nghiệp khai thác theo giá trị tuyệt đối và theo tỷ lệ phần trăm trên tổng số việc làm.
- e) Các vùng/khu vực quan trọng nơi tập trung sản xuất.

Xin trân trọng cảm ơn